

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

นมเป็นอาหารที่มีประโยชน์ต่อมนุษย์ทุกรูปทุกวัย เพราะเป็นอาหารเสริมที่มีประโยชน์ช่วยซ่อมแซมร่างกายส่วนที่สึกหรอและบำรุงให้แข็งแรง ความต้องการนมและผลิตภัณฑ์นมในประเทศนับวันแต่จะมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น ในประเทศไทยแม้จะมีอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมประเภทต่างๆ แทบทุกชนิดแล้วก็ตาม แต่วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตส่วนใหญ่จะต้องสั่งซื้อมาจากต่างประเทศเป็นมูลค่าจำนวนมากในแต่ละปีและเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อยๆ เช่น จากมูลค่าผลิตภัณฑ์นมที่นำเข้าในปี 2520 จำนวน 845 ล้านบาทได้เพิ่มขึ้นเป็น 955 ล้านบาทในปี 2521 และ 1,204 ล้านบาทในปี 2522 ซึ่งคิดเป็นอัตราการเพิ่มขึ้นของมูลค่าผลิตภัณฑ์นมที่นำเข้าจากปี 2520 เป็นร้อยละ 13 และ 42 ในปี 2521 และ 2522 ตามลำดับ สาเหตุสำคัญที่ประเทศไทยจำเป็นต้องอาศัยผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศเพราะว่าการผลิตนมดิบภายในประเทศซึ่งเป็นวัตถุดิบเบื้องต้นในการผลิตของผลิตภัณฑ์นมทุกชนิดยังมีปริมาณน้อยไม่เพียงพอกับความต้องการ เช่น ในปี 2522 ปริมาณนมดิบที่ผลิตได้ภายในประเทศมีเพียง 16,333 เมตริกตันซึ่งคิดเป็นร้อยละ 3.74 ของความต้องการนมดิบทั้งหมดเท่านั้น ปัจจุบันแม้รัฐบาลจะมีการส่งเสริมการเลี้ยงโคนมจนมีการประกอบอาชีพนี้กันอย่างเป็นล่ำเป็นสันบ้างแล้วแต่ก็ยังจำกัดอยู่ในบริเวณแหล่งเลี้ยงโคนมสำคัญและโรงงานอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมที่ใช้นมดิบเป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตคงมีแต่โรงงานนมที่มีการรับซื้อนมดิบจากผู้เลี้ยงโคนมเพื่อนำมาผลิตเป็นนมเพื่อการบริโภคในอนาคต การเลี้ยงโคนมควรจะได้มีการขยายตัวเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตนมดิบให้มากขึ้นจนเพียงพอกับความต้องการทั้งหมดในประเทศเพื่อทดแทนการนำเข้าของผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศอันจะเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อช่วยลดดุลย์การค้าประเภทผลิตภัณฑ์นมและ

เป็นการสร้างอาชีพที่ทำรายได้ที่สม่ำเสมอให้แก่ผู้เลี้ยงโคนมด้วย แต่เนื่องจากการเลี้ยงโคนมภายในประเทศยังเป็นอาชีพที่ค่อนข้างใหม่จึงมีอุปสรรคหลายประการที่ทำให้การผลิตนมดิบมีปริมาณน้อยไม่เพียงพอับความต้องการทั้งหมดภายในประเทศและมีการขยายตัวได้ช้า อีกทั้งยังไม่มีกำหนดแนวทางที่จะนำนมดิบที่ผลิตได้ไปใช้ทดแทนผลิตภัณฑ์นมที่สั่งซื้อมาจากต่างประเทศเลย ดังนั้น ทั้งรัฐบาลและเอกชนควรให้ความสนใจที่จะช่วยเหลือให้มีการผลิตนมดิบจากการเลี้ยงโคนมภายในประเทศและส่งเสริมให้มีการใช้นมดิบที่ผลิตได้ในอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมประเภทต่างๆ ในประเทศด้วยเพื่อให้ประเทศไทยสามารถพึ่งตนเองได้ในการผลิตผลิตภัณฑ์นมทุกชนิดได้อย่างสมบูรณ์ในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ในการศึกษาเรื่องนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมให้มีการผลิตและการบริโภคนมและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการเลี้ยงโคนมในประเทศให้มากยิ่งขึ้น แต่เนื่องจากการผลิตนมดิบจากโคนมในประเทศยังมีปริมาณน้อยมากจึงต้องมีการสั่งซื้อผลิตภัณฑ์นมจากต่างประเทศมาชดเชยในส่วนที่ยังขาดแคลน อุปสรรคในการขยายการผลิตนมและผลิตภัณฑ์นมจากโคนมในประเทศจึงเป็นปัญหาสำคัญของการผลิตนมภายในประเทศในปัจจุบันซึ่งทั้งรัฐบาลและเอกชนควรจะได้ร่วมกันให้ความสนใจช่วยเหลือและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงโคนมให้แพร่หลายในประเทศไทยและแก้การเสียดุลการค้าด้วย

การผลิตนมและผลิตภัณฑ์นมได้เองภายในประเทศเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบันและในอนาคต ในการผลิตนมภายในประเทศจะเกี่ยวข้องกับเริ่มตั้งแต่การผลิตนมดิบจากการเลี้ยงโคนมจนถึงอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมที่ใช้นมดิบเป็นวัตถุดิบหลักซึ่งในปัจจุบันคงมีแต่อุตสาหกรรมผลิตนมเพื่อการบริโภคเท่านั้น สำหรับรายละเอียดเกี่ยวกับนมและการผลิตนมภายในประเทศที่จะศึกษาต่อไปนี้จะกล่าวถึง

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับนมและประโยชน์ของนม
2. ความเป็นมาของการผลิตนมดิบจากการเลี้ยงโคนมและการผลิตนมเพื่อการบริโภคโดยใช้นมดิบที่ผลิตได้ภายในประเทศ
3. ลักษณะของการผลิตนมดิบจากการเลี้ยงโคนมและต้นทุนการผลิตนมดิบ
4. ลักษณะของการผลิตนมสดและการคำนวณต้นทุนการผลิตนมสด
5. ภาวะการผลิตนมภายในประเทศในปัจจุบัน ปัญหาในการผลิตและแนวทางการแก้ไข

ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากแหล่งเลี้ยงโคนมที่สำคัญในประเทศไทยจะกระจายอยู่ในจังหวัดต่างๆ ได้แก่ สระบุรี ราชบุรี อโยธยา นครปฐม และเชียงใหม่ ในการศึกษาต่อไปนี้จะเลือกใช้แหล่งเลี้ยงโคนมในจังหวัดราชบุรีซึ่งเป็นแหล่งผลิตนมดิบรายใหญ่เป็นตัวอย่างในการศึกษาภาวะการเลี้ยงโคนมและการผลิตนมดิบ ส่วนการผลิตนมสดของโรงงานนมเพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาการผลิตนมดิบจึงจะอาศัยการดำเนินงานและการผลิตนมสดของโรงงานนมของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรีจำกัด (ในพระบรมราชูปถัมภ์) เป็นตัวอย่างในการศึกษาภาวะการผลิตและต้นทุนการผลิตนมสด อย่างไรก็ตาม สำหรับการเลี้ยงโคนมในแหล่งเลี้ยงโคนมสำคัญต่างๆ อาจมีความแตกต่างจากการเลี้ยงโคนมในจังหวัดราชบุรีไปบ้างในรายละเอียดเพราะแม่แต่การเลี้ยงโคนมในจังหวัดราชบุรีเองสำหรับผู้เลี้ยงโคนมแต่ละรายก็ยังมี ความแตกต่างกัน และในการผลิตนมเพื่อการบริโภคก็เช่นกัน แต่ละโรงงานนมที่มีการรับซื้อนมดิบจากผู้เลี้ยงโคนมในแหล่งเลี้ยงโคนมสำคัญต่างๆ จะมีลักษณะการผลิตที่แตกต่างกันไปบ้างเนื่องจากปัจจัยต่างๆ เช่น ปริมาณนมดิบที่รับซื้อ ลักษณะของเครื่องจักรที่ใช้ในการผ่านความร้อน ขนาดของกำลังการผลิตตามปกติ การใช้แรงงานในการผลิต เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ต้นทุนการผลิตต่อหน่วยแตกต่างกันไปด้วย

สำหรับการคำนวณต้นทุนการผลิตนมสดจากโคนมในประเทศไทย ในการเลี้ยงโคนมจะเน้นถึงค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นโดยทั่วไปในการผลิตนมดิบเพื่อใช้ในการผลิตนมสดมาก

กว่าจะเน้นถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมซึ่งจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพ
ฐานะของผู้เลี้ยงโคนมแต่ละราย ส่วนการศึกษาต้นทุนการผลิตนมสดของโรงงานนมจะ
มีขอบเขตจำกัดเฉพาะการผลิตนมสดพาสเจอร์ไรส์ซึ่งใช้นมดิบล้วนๆ จากโคนมเป็นวัตถุดิบ
เท่านั้น

คำศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

เนื่องจากในการศึกษาต่อไปนี้มีคำที่เกี่ยวกับนมอยู่หลายคำด้วยกันจึงจะให้
ความหมายเฉพาะเกี่ยวกับนมประเภทต่างๆ ซึ่งจะใช้ในการศึกษานี้เพื่อความเข้าใจ
เมื่อมีการกล่าวถึงดังต่อไปนี้

นม หมายถึง นมโค เว้นแต่จะได้มีการระบุไว้เป็นอย่างอื่น

นมดิบ หมายถึง นมที่รีดได้จากแม่โคนมและยังไม่ได้ผ่านกรรมวิธีผลิตไดนอก
จากการให้ความเย็น

นมสด หมายถึง นมดิบล้วนที่ได้ผ่านกรรมวิธีผลิตโดยใช้ความร้อนฆ่าเชื้อโรค
ก่อนจะมีการนำออกจำหน่ายให้ผู้บริโภค ซึ่งในการศึกษานี้จะกล่าวถึงเฉพาะกรรมวิธี
ผลิตนมสดพาสเจอร์ไรส์

นมคั้นรูป หมายถึง นมที่ได้จากการรวมตัวใหม่ขององค์ประกอบของนมที่ได้
แยกออกจากกันแล้ว เช่น หางนมผง มันเนย และน้ำ เพื่อให้มีสภาพคล้ายกับนมดิบ

นมปรุงแต่ง หมายถึง นมที่ได้จากการผสมนมดิบกับหางนมผงละลายน้ำเพื่อ
ลดไขมันส่วนเกินของนมดิบให้อยู่ในระดับที่ต้องการหรือเป็นการปรับมาตรฐานไขมันใน
นมดิบ

วิธีดำเนินการศึกษา

ข้อมูลประกอบการศึกษาจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ ข้อมูลเกี่ยว
กับการผลิตนมดิบจากการเลี้ยงโคนมและข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตนมสดของโรงงานนม
ในการศึกษานี้จะมีการค้นคว้า การสำรวจข้อมูล การรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์

ข้อมูลที่ได้เพื่อสรุปเป็นผลที่ได้จากการศึกษา โดยจะใช้วิธีดำเนินการศึกษาซึ่งจะแบ่งตามแหล่งที่มาของข้อมูลได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. การศึกษาโดยการค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับนม การเลี้ยงโคนม และการผลิตนมสด จากหนังสือและวารสารต่างๆ ในห้องสมุด เช่น ห้องสมุดกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ห้องสมุดกลางมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ห้องสมุดกรมวิทยาศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีเอกสารและสถิติต่างๆ ที่ใช้ประกอบการศึกษาซึ่งได้จากหน่วยงานต่างๆ เช่น กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร องค์การส่งเสริมกิจการโคนมแห่งประเทศไทย กระทรวงสาธารณสุข กรมศุลกากร และโรงงานนมของสหกรณ์โคนมต่างๆ เป็นต้น

2. การสำรวจข้อมูล จะแบ่งออกเป็น

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตนมดิบจากการเลี้ยงโคนม จะได้จากการสัมภาษณ์ผู้เลี้ยงโคนมโดยใช้การสุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้เลี้ยงโคนมในท้องที่ต่างๆ ในบริเวณอำเภอโพธารามและอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เป็นจำนวน 70 ราย ในระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม 2523 ประกอบกับการสอบถามสัตวแพทย์ประจำสถานีผสมเทียมหนองโพ จังหวัดราชบุรี ด้วย

2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับการผลิตและต้นทุนการผลิตนมสด จะได้จากการสังเกตการผลิตของโรงงานนมและการสอบถามพนักงานฝ่ายผลิตของโรงงานนมของสหกรณ์โคนมหนองโพราชบุรีจำกัด(ในพระบรมราชูปถัมภ์) ประกอบกับข้อมูลจากการบันทึกรายการทางการเงินของฝ่ายการบัญชีด้วย

ประโยชน์จากการศึกษา

จากรายละเอียดในการศึกษาเรื่องนี้คาดว่าจะได้ประโยชน์ดังนี้ คือ

1. กระตุ้นให้รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการผลิตนมภายในประเทศเพื่อ

จะได้ทำแนวทางในการส่งเสริมการผลิตนมดิบจากการเลี้ยงโคนมและการแปรรูปนมดิบของอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นม และกำหนดมาตรการที่เหมาะสมในการให้ความช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาในการผลิตอย่างจริงจังต่อไป

2. เป็นแนวทางสำหรับผู้เลี้ยงโคนมและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์นมในการปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต การคำนวณต้นทุนการผลิตและการควบคุมต้นทุนการผลิต

3. เป็นแนวทางสำหรับบุคคลทั่วไปที่สนใจเพื่อนำมาพิจารณาประกอบการลงทุนในกิจกรรมการผลิตนม